

ZEYNƏB MƏMMƏDLİ

Bakı Biznes Universiteti

Magistrant

Mammedliz99@gmail.com

Ünvan: Həsən Bəy Zərdabi st 88a, Bakı Azərbaycan

**AZZA CAKE HOUSE MMC-DƏ MƏHSULUN MAYA DƏYƏRİNİN
UÇOTU VƏ KALKULASIYA SİSTEMİNİN TƏKİLLƏŞDİRİLMƏSİ
İSTIQAMƏTLƏRİ**

Xülasə

Məqalədə müəssisənin istehsal xərclərinin kalkulyasiyasının araşdırılması mühüm amillərdən biridir. Çünki maya dəyərini müəyyənləşdirilməsi həmin məhsulun hansı qiymətlə satışa çıxarılmasına, həmçinin satış bazarında fəaliyyətinin davam etdirməsinə köməklik edəcək. Maya dəyərini düzgün araşdırılıb tertib edilməsi çox önəmlidir. Münasib qiymətli məhsullardan istifadə etməklə daha münasib qiymətli məhsul istehsal etmək mümkün olacaqdır. Bununla yanaşı müəssisənin əldə etdiyi gəlir onun xərclərini üstələməlidir. Bu üstələmə nəticəsində müəssisə öz fəaliyyətini uzun müddətli davam etdirə biləcək.

“Azza” - istənilən bayram və ya ən adi günü unudulmaz zövqlə bəzəyən, çoxillik təcrübə və biliklərə sahib, yaxşı təlim keçmiş, seçilmiş şirniyyatçılar, aşbazlar və menecerlərdən ibarət mehriban heyətdən ibarətdir. Bugünkü gün Azərbaycan ərazisində olan ən böyük şirniyyat mağazaları şəbəkəsidir. Mövzu əsasında aparılan araşdırmalara yiyələnmək, düzgün plan qurulması və bunun nəticəsində müəssisənin uzunmüddətli fəaliyyətinin təmin edilməsi.

Açar sözlər: Maya dəyəri, kalkulyasiya, məhsul istehsalı

“Azza” - istənilən bayram və ya ən adi günü unudulmaz zövqlə bəzəyən, çoxillik təcrübə və biliklərə sahib, yaxşı təlim keçmiş, seçilmiş şirniyyatçılar, aşbazlar və menecerlərdən ibarət mehriban heyətdən ibarətdir. Bugünkü gün Azərbaycan ərazisində olan ən böyük şirniyyat mağazaları şəbəkəsidir. Məhsulun (işin, xidmətin) maya dəyəri istehsal (xidmət) prosesində istifadə olunan xammalın, materialın, yanacaqın, enerjinin, əsas fondların, əmək ehtiyatlarının qiymətləndirilmiş dəyərini, həmçinin onların istehsalına və satışına sərf edilən digər xərcləri özündə əks etdirir.

Müəssisə, istehsal edilən məhsulun qiymətinin müəyyən edilməsi üçün, müxtəlif maya dəyərini kalkulyasiyası metodlarından istifadə edə bilər.

Kalkulyasiya metodunun seçiminə müəssisənin sahəvi xüsusiyyəti, istehsal edilən məhsulların müxtəlifliyi, tətbiq edilən texnoloqiya, istehsalın müddəti təsir edə bilər.

Bir neçə kalkulyasiya metodu mövcuddur:

- mərhələ metodu;
- proseslər metodu;
- sifariş metodu;
- normativ metod (Standart kostinq);
- birbaşa məsrəflər əsasında kalkulyasiya metodu (Direkt kostinq);
- tam maya dəyərinin kalkulyasiya metodu (Abzorbşn kostinq).

Məhsulun maya dəyərinin kalkulyasiyası istehsalatın uçotunun son mərhələsi hesab olunur. Muhasibat uçotu dərslik (Bakı 2007)

Maya dəyərinin analizi xərclərin idarə olunması sistemində böyük əhəmiyyət kəsb edir. İstehsal növündən asılı olaraq maya dəyərini formalaşdıran bir sıra göstəricilər müəyyən olunur. Məhsulun istehsalında maya dəyəri vahidi göstəricisi istehsal xərcləri dinamikasıdır. Maya dəyərinin azaldılması ilə məhsulun rentabellik göstəricisi avtomatik olaraq Maya dəyərinin tərkibində müvəqqəti və daimi xərcləri ayırd etmək olur. Müvəqqəti xərclərin göstəriciləri istehsal edilən məhsulun həcmünün artıb-azalması ilə dəyişir. Müvəqqəti xərclərə məhsulun maddi xərcləri, həmçinin işçilərin məvacibləri daxildir.

Daimi xərclər istehsal həcmindən asılı olmayaraq dəyişmir.

Bu xərclərə aşağıdakılar daxildir:

1. Avadanlıqların amortizasiyası
2. Ərazinin kirayəsi və bu qəlibdən olan digər xərclər

(Maya dəyərinin böyük hissəsi maddi xərclər və xammal xərcləri təşkil edir. Bu xərclər ümumi məhsul istehsalı xərclərinin 75%-ni təşkil edir. Bundan belə nəticəyə gəlmək olar ki, maddi xərclərə qənaət etməklə, istehsal olunan məhsulun rentabellik göstəricilərini artırmaq olar. Muhasibat hesabatı – S. M Səbzəliyev

İstehsal olunan məhsulların maya dəyəri müəssisələrin, onların filiallarının, iri bölmələrinin, seqmentlərinin, habelə onların istiqamətlərinin fəaliyyətlərinin mühüm xarakterik xüsusiyyətidir. Maya dəyəri məhsul istehsalına, iş və xidmətlərə material resurslarından və pul vəsaitlərindən ibarət xərcləri əks etdirir. Məhsulların maya dəyərinin başlıca məqsədi ondan ibarətdir ki, istehsal xərcləri hansı ölçüdə məhsulların, iş və xidmətlərin qiymətinə daxil edilir.

Bir çox hallarda maya dəyəri rəqabət amilləri ilə tənzimlənən bazar qiymətlərinin hesablanması bazası hesab olunur. O, müəssisədə istehsalın səmərəliliyini xarakterizə edən başlıca göstəricilərdən biridir. Maya dəyərinin səviyyəsi işçilərin əmək məhsuldarlığından və onların əmək haqqının kəmiyyətindən asılıdır. Maya dəyərində əks etdirilir: fondveriminin səviyyəsindən asılı olmayaraq əsas vəsaitlərdən istifadənin səmərəliliyi; məsulların material tutumunun və enerji tutumunun səviyyəsi ölçüləri material dövriyyə vəsaitlərindən istifadə dərəcəsi. Sonuncuların səviyyəsi material istehsalının strukturundan, resursların istifadə dərəcəsindən və onlara bazar qiymətlərindən asılıdır. Maya dəyəri özündə dövriyyə vəsaitləri (dövriyyə kapitalı) və əsas kapitalın dəyərindən amortizasiya ayrımları hesabına formalaşan birdəfəlik xərcləri birləşdirir. O, sərf olunan dövriyyə kapitalını tamamlamaq və əsas kapitalı tədricən bərpa etmək üçün lazım gələn vəsaitləri təmin edir. Maya dəyərinin səviyyəsinə bazar amilləri – qiymətlər və tariflər təsir göstərir. Bir çox hallarda o, istehsal prosesinin təşkilindən asılıdır. Onun aşağı düşməsi geniş həcmdə istehsaldaxili amillərlə əlaqədardır və istehsalın səmərəliliyini yüksəltmək üçün ehtiyatların axtarılması üzrə idarə heyətinin gücünü əks etdirir. Maya dəyərinin səviyyəsi istehsal tsiklinin davamiyyətindən, təchizat və alışı vəziyyətindən, kooperasiyanın səmərəliliyindən, nəqliyyat və təmir xərclərinin ölçüsündən, zaydan və tullantılardan, itkilərdən əməyin istifadə olunan materialların və texniki vəsaitlərin keyfiyyətindən asılıdır.

Maya dəyəri elə bir sintetik göstəricidir ki, onda ayrı-ayrı fiziki və hüquqi şəxslərin, habelə dövlətin maraqları kəşifir. Ba da təsadüfi deyildir ki, maya dəyərində daxil edilən xərclərin tərkibi hökumət tərəfindən müəyyənləşdirilmiş qaydada uçot və hesabatda əks etdirir. Bazar iqtisadiyyatına keçid, müştərə müəssisələrin yaradılması, xarici investisiyaların respublikaya cəlb olunması istehsal xərclərinin uçotu məsələsində kifayət qədər yeni məzmun və yeni mahiyyət gətirir. Tədqiq edilən problemin bəzi məsələləri Azərbaycanda bir sıra iqtisadi alimlərin (məs., A.Səlimov, F.Quliyev, S.Səbzəliyev, V.Quliyev, Q.Abbasov, S.Yaqubov, Ə.Daşdəmirov, H.Hacıyev və s.) əsərlərində araşdırılmışdır. Aici ölkə alimlərindən həmin məsələ ilə V.Bezrukix, İ.Basmanov, N.Kondrakov, İ.Lamikin, A.Şeremet, S.Polyakova və b. məşğul olmuşlar. Deyilənlərə baxmayaraq, istehsal xərclərinin uçotunda və məhsulların maya dəyərinin kalkulyasiya edilməsində, onların metodlarında əsaslı bir dəyişiklik, yenilik hələ ki çox azdır. Mövcud qaydalar real bazar münasibətlərinin tələblərinə cavab vermir və beynəlxalq standartlara uyğun deyildir. Ona görə də, bu sahədə elmi-tədqiqat işlərinin aparılması vacib və zəruridir.

Bu məqsədə uyğun olaraq dissertasiya işində aşağıdakı vəzifələr qarşıya qoyulmuşdur: - müvafiq maddələr üzrə faktik istehsal xərclərinin öz vaxtında və düzgün əks etdirilməsi yollarını göstərmək; - istehsalat resurslarından istifadəyə operativ nəzarəti həyata keçirmək üçün zəruri sayılan informasiyaları sadalamaq; - məhsulun maya dəyərini səviyyəsinə təsir edən amilləri aşkara çıxarmaq və konkretləşdirmək; - müəssisənin struktur bölmələri üzrə istehsaldaxili təsərrüfat hesabının nəticələrini müəyyənləşdirməyin konkret yollarını aşkara çıxarmaq; 6 - istehsal xərclərinin və məhsulun maya dəyərini iqtisadi məzmununu açıqlamaq, xərclərin tərkibini dəqiqləşdirmək, onların təsnifatının mövcud vəziyyətini öyrənmək, təkmilləşdirilməsi barədə təkliflər vermək; - istehsala sərf edilən müstəqim və qeyri-müstəqim, sabit və dəyişən xərclərin uçotun, həmçinin məhsulun maya dəyərinə daxil edilməsi üsulunu öyrənmək və onların təkmilləşdirilməsi barədə tövsiyələr vermək; - xərclərin uçotunun “direkt-kostinq” və “standart-kost” sistemlərinə keçirilməsinin və həmin sistemlərin Azərbaycanda tətbiq edilməsi imkanlarını nəzərdən keçirmək; - xərclərin beynəlxalq praktikada qəbul edilmiş qaydada təsnifatını araşdırmaq və təsnifata münasibət bildirməkdir.

Ədəbiyyat siyahısı

Muhasibat uçotu dərsləri (Bakı 2007)
Muhasibat hesabatı – S. M Səbzəliyev
Muhasibat uçotu və audit – BAKI 2006

Directions for improving product cost accounting and calculation system in
Azza cake house LLC
Summary

In the article, one of the important factors is the examination of the calculation of production costs of the enterprise. Because determining the cost will help to determine the price at which the product will be sold, as well as help to continue its activity in the sales market. It is very important to correctly research and arrange the cost of Maya. By using affordable products, it will be possible to produce more affordable products. At the same time, the income of the enterprise must exceed its expenses. As a result of this increase, the enterprise will be able to continue its activity for a long time.

"Azza" consists of a friendly staff of well-trained, selected confectioners, chefs and managers with many years of experience and knowledge, who decorate any holiday or the most ordinary day with unforgettable taste. Today it is the largest network of confectionery stores in Azerbaijan. Mastering the research conducted on the basis of the topic, making the right plan and as a result, ensuring the long-term operation of the enterprise.

Keywords: calculation, cost, production of the product

Направления по совершенствованию системы учета и калькуляции себестоимости продукции в ООО «Кейк Хаус «Азза»

Резюме

В статье одним из важных факторов является рассмотрение калькуляции себестоимости продукции предприятия. Потому что определение себестоимости поможет определить цену, по которой товар будет продаваться, а также поможет продолжить его деятельность на рынке сбыта. Очень важно правильно исследовать и оформить стоимость Мауа. Используя доступные продукты, можно будет производить более доступные продукты. При этом доходы предприятия должны превышать его расходы. В результате этого увеличения предприятие сможет продолжать свою деятельность еще долгое время. «Азза» — это дружный коллектив хорошо обученных, отборных кондитеров, поваров и менеджеров с многолетним опытом и знаниями, которые украшают незабываемым вкусом любой праздник или самый обычный день. На сегодняшний день это крупнейшая сеть кондитерских магазинов в Азербайджане. Освоение исследований, проводимых на основе темы, составление правильного плана и, как следствие, обеспечение долгосрочной работы предприятия.

Ключевые слова; расходы, производство, расчет

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 06.10.2022

Çapa qəbul olunma tarixi: 04.07.2023

Elmi rəhbər : X.C.Əzizova
tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur